

DRUŠTVENIK

LETO 1932 — ŠTEVILKA 10

Društveni ali ljudski domovi

(Nadaljevanje.)

Ce vse to pomislino, potem nam bo tudi jasno, da dom nikakor ne spada kam za vas, za kake hleve, temveč je njegov prostor na najodličnejšem mestu sredi vasi, takoj poleg cerkve, saj bi pa dom tudi moral biti nekako nsdaljevanje cerkve. Cerkev, ljudski dom, šola in občinski dom, lepo razvrščeni, bi morali tvoriti nekako osrčje naše kmetiške vasi, za katero bi bili že tudi skrajno potrebni primerni regulacijski načrti v tem zmislu. Prva stvar pri zidavi novega doma je torej pridobitev takega primernege prostora, kajti doma se pozneje ne da več prenašati, kakor drvarnice. Bolje je, nekoliko potrpeti, samo da se zbere dovolj sredstev za pridobitev takega prostora v osrčju fare, na »glavnem trgu« vasi. Toda prostor za novi dom mora biti tudi dovolj velik. Skrajno pogrešeno bi bilo misliti zgolj na samo stavbo, kajti že pred domom samim je potreben večji prostor, kamor spada kdaj spomenik kakega posebno zaslužnega domačina ali pa vsaj spomenik padlim faranom, še večji prostor je pa potreben za domom za velike javne prireditve in za športni prostor mladine. Naj se zdi nam starejšim šport še taka neumnost, dejstvo je, da prodira vedno bolj zmagoslavno povsod in da v vedno večji meri osvaja tudi naše kmetiško mladino, za katero postavljamo dom v prvi vrsti. Že danes je spornikov stokrat več nego igralcev in kar je igralcem dvorana, to je drugi mladi množici zadostno velik prostor za domom, kjer bi se sama vadila in kjer bi prirejajala tudi svoje nastope. Razen tega se pa da tak prostor seveda ob vsaki priliki porabiti še za najrazličnejše druge name-

ne od živinskih razstav do političnih zborovališč. Preden sploh razgovarjamo o stavbnem načrtu za novi dom, moramo imeti torej v posesti prostor, ki bo odgovarjal vsem navedenim zahtevam. To je prvi korak, ki je končno lahko tudi nekaj let edini, kajti mladina ga bo še lahko pr rečila in uporabljala v najrazličnejše sv he, četudi ne stoji na njem nobe o idovje.

Ko imamo pa plačan svet in še primerno gotovine, pa lahko začnemo misliti tudi na zidavo ljudskega doma, a ne društvenega, še manj pa odsekovega. Za to pa moramo imeti najprej dobro premišljen in strokovnjaško izdelan načrt, ki bo gledal nekoliko dlje kot pa le za ped pred nosom, kajti dom ne zidamo le za par let, temveč vsaj za dva rodova naprej. Prav tako moramo pri snovanju načrta v enaki meri upoštevati prav vse potrebe vseh spolov, starosti in panog javnega dela, ne pa samo — igralcev, kar danes dejansko delamo. Nikakor ne rečem, da dvorana ni potrebna. Da, je in brez nje pač ne bo nobenega dovršenega doma, a že pri zidavi dvorane moramo gledati precej, precej naprej. V zadnjih letih kino žal vedno bolj izpodriva igralske predstave in kdo vé, če ne bo imela čez 10 ali 20 let kina vsaka kmetiška fara, čez 50 let ali še prej pa že zvočnega kina. Dvorana mora biti torej zidana tako, da bo nocoj služila za dramatično predstavo, jutri za kino predstavo (imeti mora torej zadaj kabino za vso potrebno aparaturo), pojutrišnjem za zimsko vežbanje spornikov, čez 3 dni pa politični shod, čez štiri dni za gospodarsko razstavo, čez pet dni poučno predavanje s skiop-

tičnimi slikami itd. itd. Skratka: dvorana mora biti zgrajena tako, da jo bo mogoče uporabljati neprestano za vse mogoče svrhe, kajti le v tem slučaju se nam res izplača, če jo pa gradimo nepremišljeno, da bo uporabna samo za en ali dva namena, je pa to za naše skromne razmere nekoliko predrag luksus.

Vsaj toliko važen kulturni činitelj, če ne še mnogo, mnogo važnejši kot dramatične predstave in kino je pa — knjižnica, zaradi česar je tudi nalašč za knjižnico namenjeni prostor v domu vsaj toliko potreben kot dvorana. Toda kaj vidimo danes? V kako igralsko garderobo postavijo omaro, zmaše vanjo knjige in — to naj bo knjižnica. Kdo se bo potem čudil, če knjižnice po večini tako borno životarijo! Bog ve, kaj in kako bo čez pol stoletja s kinom in sportom ter igrami, toda knjižnice pa bodo — kolikor more človek sploh gledati naprej — obstojale prav gotovo vedno in nikoli tudi ne bodo izgubile svojega odličnega pomena. Več kot samo ob sebi je tedaj umevno, da ljudski dom že tisti trenutek izgubi upravičenost do svojega naslova, kakor hitro ne najde v njem posebnega lastnega prostora tudi knjižnica, a ne kje pod odrom ali v podstrešju, temveč tako, da jo imajo obiskovalci takoj pri roki. In tudi knjižnica zahteva, da je prostor zanjo zgrajen res tako, kakor to moderno knjižničarstvo tirja.

Nobeno društvo ne izpolnjuje svojega namena, če ne prireja tečajev, ki jih obiskuje na kmelih morda le po 10—15 oseb. Dvorane za take tečaje niso, ker bi bila pozimi njih kurjava predraga in ker imajo prostori za tečaje zopet svoje prav posebne zahteve, ki bi jih bilo v dvorani nemogoče izpolniti. Na vsak način je torej v vsakem res ljudskem domu potreben tudi primeren prostor, kjer bi se lahko vršili manjši tečaji, ob enem pa morda tudi pevske vaje domačega društvenega ali cerkvenega pevskega zbora in še kaj drugega, tako da bi bil tudi ta prostor res polno izrabljen.

Prevažnega narodnega in kulturnega pomena za vsako faro bi bil domač stal-

ni farni ali občinski muzejček. Ker izpregovorimo o njem že v eni prvih prihodnjih številk obširnejše, danes ne bomo izgubljali besed, temveč le poudarjamo, da mora biti tudi zanj dovolj prostora prav v vsakem resničnem ljudskem domu. In seveda tudi prostor za tak muzejček mora biti zgrajen primerno svojemu namenu.

Da mora imeti vsaka organizacija v domu svoj prostor, tega menda ni treba še posebej poudarjati. Kakor se počutim res domačega in pa korajžnega le v svojem lastnem domu, tako leži kot nekaka mōra na vsaki organizaciji, če nima niti ene sobice res popolnoma sama zase in ta mōra vpliva pogosto nevede in nehote tako zelo, da dotična organizacija le životari, namesto da bi korajžno delala. Tako mora biti torej v domu toliko posebnih prostorov še za vsako organizacijo, kolikor je pač samostojnih organizacij v okolišu dotičnega doma in še za potrebno rezervo je treba gledati, saj število organizacij povsod stalno raste, kajti lastna soba je za marsikatero organizacijo prav tako važna, kot za — igralce dvorana.

Naj zadostuje toliko, saj je že iz tega razvidno, da vprašanje ljudskega doma nikakor še ni rešeno, če postavimo še tako veliko in lepo dvorano; kajti drugi prostori so prav tako važni, če ne še važnejši. Marsikdo bo seveda zmignil z rameni, češ, odkod pa denar za take stavbe. Odgovor na taka vprašanja ni težak, kajti v marsikaterem slovenskem kraju stoji že danes dom, ki pa ni dom v zmislu naših zahtev, a bi za denar, ki je vanj investiran, lahko bil. Vzrok temu tiči predvsem v dejstvu, da po načrt za novi dom ne gremo k za to poklicanemu arhitektu, temveč šušmarimo kar sami z bližnjim zidarjem, kar nas stané le prepogosto več, kot pa res strokovnjaški načrt, a smo pri tem svarčevanju vse zavozili. Razen tega seveda tudi nikjer ni rečeno, da mora biti tak dom zgrajen v enem letu. Mi smo vse preveč nestrpni, zaradi česar se pri graditvi domov zakopljemo vse prepogosto v nezmagljive dolgove ali pa potrosimo denar za »stavbe«, ki so vse

drugo, samo ljudski domovi ne. V tem pogledu bi nam bilo treba več potrpežljivosti, vztrajnosti in dalekovidnosti. Tudi Bog ni ustvaril sveta v enem dnevu, temveč ga je premišljeno gradil od stopnje do stopnje šest dni, zato bi morda tudi nam kazalo, da gradimo svoje ljudske domove pridno in požrtvovalno, toda po dobro premišljenih celotnih načrtih, a od stopnje do stopnje. Če zgradimo dvorano za igre, saj ni treba, da mora biti takoj prvo leto v njej že tudi draga mašinerija za kulise in razsvetljavo, morda bomo s to lahko počakali deset let ali pa še dlje. Tudi ni nikjer rečeno, da moramo že danes graditi tudi rezervne sobice za organizacije, ki se bodo morda šele čez leta osnovali, toda vsaj načrt za dom mora biti tak, da jih bomo lahko kdaj pozneje prizidali, ne da bi s tem trpelo zunanje lice stavbe. Skratka: gradimo raje popolne in resnične ljudske domove, a polagoma od stopnje do stopnje. Končno seveda tudi nikjer ni zapisano, da morajo graditi domove naša prosvetna dru-

štva sama, ker so ta za take naloge navadno tudi prešibka. Kakor mi zahtevamo ljudske in ne društvene domove, tako jih mora tudi res zgraditi vse prebivalstvo dotične fare z vsemi svojimi organizacijami od Marijine družbe preko Prosvetnega društva do domače hranilnice, potem bodo to resnični ljudski domovi, ki smo jih potrebni kakor riba vode, danes vkljub veliki gospodarski krizi morda še mnogo bolj nego v preteklosti. Ravno zato se nam je pa zdelo to vprašanje tudi zelo pereče, da smo napisali o njem teh par misli, a za prihodnji letnik našega lista nam je pa že obljubljena obširnejša in podrobna razprava izpod peresa odličnega arhitekta, ki ima mnogo vpogleda v današnje stanje tega vprašanja, pri nas in pa dovolj razumevanja za tok, ki nas vodi v bodočnost. Prepričani smo, da bodo ti naši članki plodonosnejše naložili marsikaj tisočakov, ki jih s takim idealizmom žrtvuje naše ljudstvo za svoja kulturna ognjišča.

Niko Kuret:

O našem igranju

(Nadaljevanje.)

Kje igramo?

Prehajam sedaj na kraj, kjer se naše igranje vrši, na pozorišče. Nisem rekel — oder. Ni, da bi pozorišče moralo biti oder. Vprav v tem oziru nas čakajo še številne možnosti, ki jih naše igralske družine še niso znale izrabiti.

Od vsega početka igranja res še niso poznali odra v današnjem pomenu. Kaj kmalu pa vidimo n. pr. pri starih Grkih posebno pozorišče, podobno našemu pojmovanju odra: vzvišen prostor, omejen z ozadjem ter levo in desno steno. Zavesa niso poznali, igrali pa so na tem odru, kakor že vemo, stalno pod milim nebom. Tudi v krščanskem srednjem veku se je igranje vršilo — potem, ko se je bilo preselilo iz cerkve — pod milim nebom, toda vendarle že na pozorišču, ki ni bilo toliko podobno našemu pojmovanju odra: razdeljeno je

bilo na več odrišč, ki so predstavljala razne kraje in so gledalci hodili od enega do drugega. Ali pa so se posamezni prizori odigrali na vozovih, ki so prihajali mimo gledališke množice. Ta način srečujemo na Angleškem in pri nas v škofjeloški pasijonski procesiji. Shakespeare pa je že poznal oder, ki je bil precej podoben našemu pojmovanju, a se je tudi nahajal na prostem. Prav redki so do tega časa slučajni, da bi se igranje vršilo v zaprtem prostoru, v dvorani ali celo v kakem »gledališču«.

Ko pa je s koncem srednjega veka igranje postalo last posvetnih imenitnikov, vladarjev in knezov, se je preselilo v njihove palače in kmalu dobilo posebne zgradbe, nazvane »gledališča«. K temu je posebno pripomogel razvoj razkošne laške opere. V teh zgradbah

se je oder izredno izpopolnil. Dobili smo v njih vzorec odra, kakršen se drži gledališč vsa ta stoletja do današnjih dni: tako imenovani »omarni« oder, četveroglata odprtina v eni izmed sten v dvorani, zagrnjena z zaveso, ki se dvigne ali razmakne, kadar se igranje prične in ki skriva pozorišče, katerega »predstavljajo« poslikano platno ozadja in kulise. Ta oder so prevzeli vsi gledališki prostori naših prosvetnih naprav, nahajamo ga tudi v naših poklicnih gledališčih. To sem moram ugotoviti, zakaj dejstvo je, da se je ta oblika odra že zdavnaj preživela. Tej moji trditvi se bo marsikdo uprl, vendar nisem z njo prinesel na svetlo kake posebne novice. Da z omarnim odrom v našem času ne moremo več izhajati, so spoznali v Evropi že pred več nego štiridesetimi leti. Imamo že v tisti dobi posamezne poizkuse, kako bi ta nesrečni omarni oder preuredili. Zakaj že tedaj so spoznali največjo slabost tega odra: igro loči od gledalcev z globokim prepadom, ki ga ne označuje le zavesa, ampak ga celo v resnici tvori v teku časa nastali jarek za orkester. Igra ni več v živem stiku z gledalci, ostaja svet zase. In tako so pričeli z igranjem na prostem. Znanе so slavnostne igre v Salzburgu, ki se že precej časa vrše vsako leto poleti pred stolnico. Po njih so tudi nas povzeli zamisel igranja na prostem (v Ljubljani pred nunsko cerkvijo in v tivolskem parku). Stari omarni oder torej izgublja veljavo, igranje se celo pomika spet na prosto, pod milo nebo. Torej se tudi tu pojavljajo znaki prenavljanja, da, celo preloma s sporočenimi oblikami. In to je važno zlasti za nas, ki nam gre za uresničenje novega igranja, katero se hoče nasloniti na praoblike igranja. Tudi mi si moramo biti na jasnem glede pozorišča našega igranja.

Omarni oder je tista oblika pozorišča, ki najmanj odgovarja našim težnjam... To je še posebno hudo zato, ker so dosledno vsi naši društveni odri — omarni odri. Igranje na prostem pa je način, ki našim težnjam najbolj

služi. In zabeležiti moramo pri tem, da se je pri nas že nekaj odrov ojunalo za predstave na prostem. Z našimi dosedanjimi odri in gledališkimi dvoranami bomo torej prišli navzkriž, podpirali pa bomo vsak pojav igranja pod milim nebom.

Omenil sem že zgrešeno jedro omarnega odra, ki pač izhaja iz duha dobe in ljudi, ki so si ga izmislili. Igra je bila zanje zasebna zadeva, ni bila več stvar vsega naroda kakor v dobi stare Grčije ali pa krščanskega srednjega veka. Igra pa je postala tudi prosto torišče pesnikove samovoljnosti, ki je brez vezanosti na kakršnokoli ljudsko občestvo in samo v službi svojih podpornikov-prosvetnih imenitnikov ustvarjala po tujih vzorih ali iz lastne domišljije, pa vedno bolj tuje ljudskemu duhu. Z razvojem gledališča in vedno pogostejšimi predstavami pa je zagrozila igranju še nova nevarnost, da namreč preide od umetnosti h goli zabavi. Vse te ljudstvu tuje lastnosti in resničnemu igranju nasprotnе posebnosti utelješa omarni oder. Bistvo njegovo je vmišljanje (= iluzija), torej laž, vsekdanosti odmaknjen svet, tuje življenje, pri tem pa izrazita ločenost igranja od gledalcev, kar nasprotuje bistvu resnične igre. Stare Grke, ki so prisostvovali v ogromnih gledališčih svojim igram, je vezal zbor z dogajanjem na odru. Krščanski srednji vek pa je večših sploh pomešal gledalce med igralce. To je namreč značilno: tedaj je bilo gledalstvo (ljudstvo, narod) dejavno deležno igranja, danes pa ga kljub »ljudskim« odrom od njega še vedno loči omarni oder, ki smo ga poddedovali od ljudstvu tuje dobe in ga ohranjamo, ne da bi se zavedali nasprotja, ki ga s tem umetno in zaradi navade vzdržujemo.

Oder v zaprtem prostoru (dvorani, gledališču) sploh slabo služi ljudski igri. Ljudska igra namreč je tista, ki se je udeleži ljudstvo, to se pravi, čim večja množica naroda. V naših dvoranah pa najde prostora kvčjemu nekaj stotin ljudi. V tem je torej drugo

nasprotje, pa naj se komu zdi čudno ali ne. Seveda naj brž pristavim, da je nastanek zaprtih gledaliških prostorov na splošno treba opravičiti z našim podnebjem, v mestih pa še posebej z vedno česčimi večernimi predstavami.

Kljub temu pa ohranjajo igre pod milim nebom tudi v našem podnebjem in zlasti na kmetih, prav posebno pa še za osveščanje svoj veliki pomen.

(Dalje prih.)

Zimska sezona v prosvetnih društvih

Letno delo je končano, zato mora odbor prosvetnega društva še ta mesec sestaviti podrobni načrt za prosvetno delo v društvu za zim. sezono 1932-33. Pred vsem mora odbor določiti, katere dneve se vrše odborove seje. Tvarino za seje dobi vsako društvo bodisi v Vestniku, bodisi v Društveniku. Važno je, da se določijo za celo sezono n. pr. igre. Predlagali bi za advent Slehernika, za božič Trije kralji, za pustni čas Beneške trojčke, za post in veliko noč pasijon, bodisi škofjeloškega ali Drabosnakovega (koroškega). Vse te igre izidejo v založbi Ljudskega odra, Misijonska tiskarna v Grobljah, pošta Domžale, in stane naročnina za vse igre 50 Din.

Določijo naj se tudi družabni večeri, kot n. pr. Miklavžev večer ali še prej spored za Martinov večer, ki naj bo obenem socialno karitativni, torej nikakor ne sme biti združen s pijančevanjem. Tudi Marijanski večer za 8. december se priporoča. Poleg družabnih večerov pa tvorijo važen del zimskega programa predavanja, zato naj odbor krajevnim razmeram pravočasno določi dneve, najboljše nedeljske popoldneve za društvena predavanja, ki naj bodo namenjena vsem stanovom. Za taka predavanja so na razpolago skioptične slike in tudi predavatelji so pripravljene pri ti iz Ljubljane. Predavanja se tudi lahko navežejo na mala filmska predavanja s tako zvanim ozkim filmom, katerih je v Prosvetni zvezi na razpolago 130. Za malo izposojevalnino apa-

rata in filma se lahko napravi že cela prireditvev. Za spremembo bi svetovali eno ali dve kino predstavi, katere vam oskrbi Prosvetna zveza, ki ima koncepcijo za vse kraje v dravski banovini.

Intenzivno vzgojno delo pa se vrši po odsekih. Zato naj odbor takoj določi sporazumno s fantovskim in dekliškim krožkom, katere dneve in katere ure bo obravnavala, prejme dekliški krožek od dekliške zveze vsak mesec sproti potom okrožnic, fantovski krožek pa od vodstva fantovskih odsekov v posebni knjižici. Kjerkoli je mogoče, naj dela glavni odbor na to, da se pri vseh društvih ustanovi in poživi fantovski ter dekliški krožek.

Primerni so tudi stanovski sestanki, tako za žene, kakor tudi za može. Stanovski sestanki naj bi se vršili vsaj vsako četrtletje s tako zvanimi stanovskimi nedeljami. Fantovske in dekliške praznike naj krožki slovesno praznujejo, kakor zahteva vodstvo krožkov. Označeni so v Društvenem koledarčku.

Ko so tako določeni dnevi in ure ter tvarina, ki se bo obravnavala v bodočem zimskem delu, naj odbor vse to kot društveni program napiše in razobesi na društveno desko ter o tem obvesti vse pododbore. Določijo se tudi večeri za pevske vaje in za dramatične vaje. Tega programa naj se odbor drži vso zimsko sezono in videl bo, da samo tako smoterno urejeno delo vodi do uspehov

D R O B I Ž

Iz prosvetne organizacije

XXXV. občni zbor Prosvetne zveze. V četrtek, dne 13. t. m. se je vršil 35. občni zbor naše ljubljanske P. Z., ki že nekaj let ni bil tako živahen in dobro obiskan, kakor letos. To je jasen znak, da zanimanje za ljudsko prosvetno delo ne pojema, temveč obratno — raste, kar je tudi popolnoma razumevno, saj je globoka krščanska kultura nedvomno v tako težkih časih, kot jih preživljamo danes, naša najmočnejša opora.

Osrednja točka občnega zbora je bilo seveda **tajniško poročilo**, ki je najzanesljivejše ogledalo dela in uspehov zveze v preteklem letu, obenem pa nam kaže vsaj nekoliko tudi delo včlanjenih društev. Iz tega poročila posnemamo:

Osrednji odbor je imel lani 35 sej ter nekaj skupnih sej z zastopniki vseh podzvez in enket. Trudil se je odbor zlasti za to, da zainteresira včlanjena društva za socialno karitativno delo. Zveza sama je priredila zadnje leto v Ljubljani 4 večje proslave, 22 prosvetnih večerov in 5 tečajev (socialnega, narodnoobrambnega, govorniškega, maskerskega in režiserskega), izdajala je pa »Vestnik«, »Društvenik«, Mentorja, »Koledarčke« in dr. Justinovo brošuro »Zaščita proti strupenim plinom«. O tem vprašanju je dr. Justin tudi predaval na 22 tečajih po raznih večjih krajih Slovenije. Pisarna P. Z. je prejela in odposlala 7132 dopisov in 24 okrožnic ter zbrala lepo število raznih knjig, listov, pesmaric in iger za naše izseljence v Franciji, v Belgiji, v Holandiji, v Nemčiji in za revna društva na Koroškem.

Mnogo pozornosti je posvečala zveza tudi letos svoji **izposojevalnici filmov, diapozitivov in plošč**. Sodelovala je pri osnovanju katoliškega filmskega pododbora v Zagrebu, ki je podružnica mednarodnega katol. filmskega odbora. Nabavila si je za to izposojevalnico precej novih normalnih nemih in malih ozkih filmov za Baby aparate, tako da šteje sedaj skupno 110 normalnih filmov, 238 ozkih filmov, 317 serij diapozitivov z okroglo 10.000 diapozitivi in zbirko gramofonskih plošč z aparatom. Izposojenih je bilo lani 624 serij z 21.555 diapozitivi.

Potovalni odsek je organiziral letos potovanja v Palestino, v Dublin, v Dolomite in v Sarajevo, a organizacijo krajših izletov po domovini je prepuščal društvom, ki so jih priredila 115.

Osrednja knjižnica je narasla za 654 knjig na 10.705, a izposojenih je bilo 19.200 knjig. Ker ni prejela lani nobenih podpor, se je morala boriti seveda z velikimi težavami. Od podeželskih knjižnic jih je poslalo poročilo 132, ki so imele 52.170 knjig in so jih izposodile 32.779.

Včlanjenih je sedaj v ljubljanski P. Z. 236 društev, od katerih je pa pravočasno poslalo poročilo le 150 društev, kar je gotovo jako malo. V tem pogledu mnogim društvom res ni mogoče dopovedati važnosti točne statistike. Lani je bilo na novo ustanovljenih 8 društev, 6 društev je oblast razpustila, a 9 je uknila delovanje. Navedenih 150 društev je imelo lani 12.437 članov (5872 moških in 6565 ženskih), 858 sej, 14 tečajev, 189 skioptičnih, 59 filmskih in 507 navadnih predavanj, 801 gledal. predstavo, 175 pevskih nastopov (76 pevskih odsekov), 96 instrumentalnih koncertov (10 godb in 30 tamburaških zborov) in 347 kino predstav. Lastne zastave ima 40 društev, kino aparate 17, skioptikone 43 in radio 32, a 143 društev ima lastne domove, oziroma uporabljajo cerkvene dvorane.

O lanskem delu radija poročamo na drugem mestu, pač pa moramo podčrtati živahno delo v **fantovskih odsekih**, ki jih je danes že okoli 150 in ki so prirejali sestanke, predavanja, tečaje in igre ter gojili sport. Posebno skrb posveča Zveza fantovskih odsekov rekrutskim tečajem, ki so se izkazali za prepotrebno in prekoristno ustanovo, v sportu pa goji zlasti smučanje, plavanje in odbojko, a v zimskem času posvečajo največjo pozornost izobrazbi. Lepe uspehe dela naših fantov so pokazale prosvetne tekme in lahkoatletske tekme, zlasti pa znameniti Slomškov štafetni tek skozi vso Slovenijo, o katerem smo poročali že v zadnji številki.

Vzporedno s fanti deluje **Zveza dekliskih krožkov**, ki deluje šele od 1. decembra lanskega leta, a je osnovala že 37 krožkov s 710 članicami, ki so imele 473 sestankov, 339 sportnih ur, 38 članskih svetov in 22 prireditve (zlasti materinskih proslav).

Slov. kršč. ženska zveza je posvečala lani posebno skrb izurjenju članic v negi bolnikov, izobraževanju služkinj in na novo ustanovljenemu kolodvorskega misijonu v Ljubljani.

Ljudski oder je bil lani žal brez lastnega odra, zato se ni mogel razvijati, kakor bi bilo potrebno, vključ temu je pa priredil 8 predstav na raznih podeželskih odrih in 21 nastopov v radiu ter izposodil 127 društvom garderobo in 408 iger.

Tiho, a smotreno in žilavo delo je razvil letos tudi narodno obrambni odsek, ki je skušal zainteresirati društva tudi za delo na polju gojitve lastnih kulturnih individualnosti. Priredil je v radiu poseben tečaj za narodno obrambno delo in v tisku je brošura, ki bo ta vprašanja še posebej obravnavala. Vzdrževal je lesne zveze z našo diasporo izseljenci in kulturnimi ustanovami drugih slovanskih narodov.

Končno bi bilo omeniti v okvirju P. Z. še zadrugo »Lasinj dom«, ki si je naredila

za nalogo postaviti v Ljubljani tako zelo potrebno stroho vsem našim osrednjim organizacijam. Zbrala je v to svrhu 344.000 Din, ki pa seveda še daleč ne zadostujejo za stavbo, ki bi služila vsaj dvema rodovima in ki bi stala vsaj 2-4 milijone dinarjev. Postaja pa to vprašanje tako zelo pereče, da ga bo brezpogojno rešiti, pa naj velja kar hoče.

Društveni koledarček za l. 1933 je izšel. Poleg koledarja in poštnih pristojbin obsega koledarček pregled društev Prosvetnih zvez Ljubljana in Maribor. Dalje sledi članki: Jugoslavija v številkah, Fantovski prazniki, Narodno obrambno delo po naših prosvetnih društvih, Koledvorski misijon, in za našo dobo zelo pereče Zapovedi za varčevanje. Koledarček ima tudi dovolj praznih listov za zapiske. Stane 10 Din in se naroča v Prosvetni zvezi, Miklošičeva cesta 5.

Naša knjižnica

Mrtvilo v naših knjižnicah. Čeprav napenjajo naša založništva vse sile, da bi spravila na knjižni trg čim več dobrih in zanimivih leposlovnih in poučnih knjig, se vendar naše podeželsko knjižničarstvo neče in neče dvigniti tako, kot bi si želeli in kot bi bilo tudi nujno potrebno, če pomislimo, da je knjiga bila, je in bo najvažnejši prosvetni činitelj. To nam dokazujejo tudi številke, ki jih izkazujejo v zadnjih treh letih poročila na obnem zboru naše ljubljanske prosvetne zveze in iz katerih posnemamo, da je bilo

	leta: 1930	1931	1932
knjižnic	121	140	132
knjig	41.739	50.932	32.170
izposojenih knjig	16.519	26.878	32.779

Te številke res da niso povsem zanesljive, ker marsikatera knjižnica ni poslala poročila, vendar vidimo, koliko sto župnij na Slovenskem je še vedno sploh brez knjižnice. Nekoliko na bolje se sicer obrača, a vendarle tako zelo, zelo počasi. Knjig je po knjižnicah še precej (povprečno po 470 na vsako knjižnico), a kaj pomaga, ko se pa te knjige tako malo bero, saj ni izposodila povprečno vsaka knjižnica nitj po ene knjige na dan. To nam prav gotovo ni ne v čast in ne v korist. Društva in odbori, posvetite vendar knjižničarstvu nekoliko več pozornosti in ljubezni, kajti številni naročniki naših listov in pa književnih družb nam je dovolj glasna priča, da ljudstvo rado bere, le dati mu je treba izprva knjigo v roke.

Novo knjige. S knjigami za jesensko sezono se je Jugoslovanska knjigarna letos nekoliko zakasnila in bomo poročali o njih v prihodnji številki. Prav tako tudi Mohorjeva družba že dlje časa ni izdala nobenega zvezka svoje priljubljene in dobre »Mohorjeve knjižnice.«

Pač pa mariborska Cirilova tiskarna nadaljuje z izdajanjem spisov K. M a y a. Sedaj

izhaja zadnja knjiga njegovih balkanskih potovanj »Zutic, ki bo šele letos zaključila njegovo napeto in dogodkov tako bogato potovanje po severni Afriki in Orijentu. Komurkoli so prišli ti spisi v roke, bo gotovo ostal stalni navdušeni bralec in naročnik K. Mayevih spisov, saj je njih izdaja tudi po zunanosti jako prijetna. Opozoriti pa moramo še na prekrasno delo, ki ga je Cirilova tiskarna pred kratkim izdala, to je prevod čudovito nežnega Kellerjevega romana »Zima v gozdovih«, ki zgrabi mladega in priletnega bravca v najglobljih srčnih globinah ter ga ne odloži, dokler ga ni prebral do zadnje strani. Ker znanje nemščine pri nas polagoma izginja, bi gotovo kazalo izdati še nekaj Kellerjevih prevodov, a že za tega bodo tudi podeželski bravec založnici od srca hvaležni.

Izmed hrvaških knjig opozarjamo danes v prvi vrsti na znameniti roman enega največjih in najbolj priljubljenih hrvaških romanopiscev, to je »Zlatarevo zlatoc Aug. Senoe, ki je izšel pred kratkim v »Knjižnici dobrih romanac Društva sv. Jeronima v Zagrebu. To najboljšo delo Senoe nas vodi po Zagrebu v drugi polovici XVI. stoletja in nam nudi nazorno sliko tedanjih razmer na Hrvaškem. Na eni strani oholo plemstvo, na drugi strani ponosno zagrebško meščanstvo, na tretji strani pa stremljenja Habsburžanov, da bi zatrli stoletne svobosčine Hrvatov. To je zgodovinsko ozadje pretresljivih ljubavne zgodbe med sinom plemenitega okrutnega velikaša Gregorijanca in hčerko častiljivega zagrebškega meščana Krupiča. Prepričani smo, da bo tudi naša mladina z največjim užitek prebirala to prelepo knjigo. — Istočasno opozarjamo še na drugi lep hrvaški zgodovinski roman, to je V. Deželičev »Petar Krešimir«, ki je izšel prav tako v svetojeronimski »Knjižnici dobrih romanac. Vodi nas ta roman v najslavnejšo dobo srednjeveškega hrvaškega kraljestva, to je v XI. stol., ko je vladal Hrvatom eden njihovih največjih narodnih vladarjev, P. Krešimir. Iz romana jako lepo spoznamo tedanje razmere v naši Dalmaciji, ko so se tam ravno umikali zadnji ostanki nekdanje mogočne rimske države pod svežim pritiskom mladega Slovanstva. — Prepričani smo, da bo našel zanimivi Deželičev roman tudi pri nas mnogo hvaležnih bravec in ga našim podeželskim knjižnicam prav toplo priporočamo.

Iz radijskega zvočnika

NAŠ RADIO V NOVI SEZIMI

Programski odbor našega radija je na svoji nedavni seji sklepal o smernicah programa v novi seziji. Predvsem hočemo omeniti izmenjavanje programa vseh treh jugoslovanskih postaj, ki bo ostalo enako kakor lani. Nova sezija se je v našem radiu pričela s 1. oktobrom. Ker je najzanimivejši

del smernic novega sporeda oni, ki obravnavajo tako imenovani prosvetni radio, mi hočemo posvetiti predvsem svojo pozornost. Prosvetni radio obsega šolski radio, katerega upravlja poseben odbor pri UJU. Nadalje obsega jezikovne tečaje, ki bodo letos sledeči: srbohrvaščina, francoščina, angleščina, ruščina, nemščina, laščina in esperanto. Tako imenovana ljudska univerza pa bo obsegala številne cikle predavanj: narodno gospodarstvo, vzgojeslovje, slovenska zgodovina in domoznansvo, umstvena zgodovina, književnost, filozofija, pravna vprašanja, veroslovje, sociologija, tehnika, astronomija, biologija. Tem znanstvenim ciklom se bodo pridružili še praktični: strelba, bolnikom, govarništvo. Ženski radio bo obsegal dekliško in gospodinjsko uro. Kot novost se bodo uvedli intervjuji z odličnejšimi osebami iz našega življenja in pa pogovori s poslušalci. Kakor doslej se bodo redno prirejale vsako nedeljo ljudske igre. Glasbeni del bo obsegal zlasti redne večere domačih skladateljev. Podrobnosti prinaša na uvodnem mestu tednik »Radio Ljubljana«.

NAS RADIO LANI

Na občnem zboru Prosvetne zveze je bilo podano tudi statistično poročilo o oddajah v našem radiu od 1. oktobra 1931 do 1. oktobra 1932.

Kakor je splošno znano, ima naš radio izrazit značaj ljudske univerze. To nam že pove pogled v tabelo predavanj, ki izkazuje 840 predavanj, od katerih je bilo največ zemljepisnih in zgodovinskih (91), za njimi pridejo naravoslovna (70), narodopisna (61) in literarne ure (64). V ostalem pa si slede panoge v naslednjem redu: verskih predavanj 55, gospodinjskih 54, socialnih 50, gospodarsko-kmetijskih 46, dekliških 32, tehničnih, 30 vzgojeslovnih tudi 30, glasbenih 28, zdravstvenih 25, šahovskih 16, sokolskih 14, modroslovnih 13, pravoštevnih 8.

Ta impozantni pregled našega prosvetnega radia mora vsakogar navdajati s spoštovanjem. Rečke so postaje v inozemstvu, ki bi mogle izkazati tako vzorno in sistematično ljudsko-prosvetno delo. Temu seveda dodajamo še pregled jezikovnih tečajev, ki izkazujejo lekcij: nemščina 31, laščina 30, francoščina 30, angleščina 30, srbohrvaščina 26, ruščina 35 in češčina 30.

Solskih ur v okviru šolskega radia je bilo 73, otroških ur 30, esperantskih predavanj pa 65.

Glasbeni del oddaj v minulem letu izkazuje prav tako zanimive številke. Koncertov reproducirane glasbe (plošč) je bilo vsega 502.

Ostali koncerti pa se dele sledeče: vokalnih koncertov (pevski zbori) je bilo 88,

solističnih koncertov 139, klavirskih koncertov 10, komornih koncertov 94 (vsekakor lepo število!), salonski kvintet je nastopil 498 krat. Jazz je bilo slišati 42 krat, harmoniko pa 16 krat. Koncertov vojaške godbe je bilo 8, tamburaških koncertov 16, cetralskih pa 29.

Prenosov iz ljubljanske opere je bilo 9, ostali prenosi pa se porazdele tako-le: prenosov iz Zagreba je bilo 62, iz Beograda 41. Malo je bilo krajevnih prenosov: iz Celja je bil 1, iz Maribora 5, iz Murske Sobote 1. Iz inozemstva je pač bilo 63 prenosov. Pozabiti v zvezi s prenosi ne smemo prenosov cerkvene glasbe iz ljubljanskih cerkva. Bilo jih je 64.

Iger je naš radio v minuli sezoni prenašal 46, poleg tega pa še 48 zabavnih ur in 46 gimnastičnih ur.

Za temi suhimi številkami se nahaja ogromno truda in denarja, pa tudi ogromno vrednot, ki so jih bili deležni naši poslušalci. S svojim vzornim delom je naša postaja častno zastopala slovenski radio v svetu, obenem pa tudi vršila prosvetno delo med narodom, kakršnega ne vrši nobena druga naprava v državi. Temu delu priznanje, spoštovanje in — pomoč za naprej. — Koliko lepih in koristnih ur bi nudili prostori naših društev svojim članom že lahko s samim radiom, če bi ga uvedla vsa.

Po naših odrih

Iz narodnega gledališča. Pod tem naslovom bomo odslej v zimski sezoni stalno poročali o raznih igrah, ki jih igrajo v našem narodnem gledališču in ki bi bile primerne tudi za podeželske odre. Naš namen je ta, da opozorimo naša društva na razne lepe novice, saj so tako pogosto v zadregi, kaj naj igrajo. Na drugi strani bi bilo pa seveda jako potrebno, da si dotične igre v gledališču samem ogledajo tudi vsaj režiserji podeželskih odrov in po možnosti tudi glavni igralci, ker bo to zanje najboljša šola in najboljša skušnjava. Vsaj del stroškov za to bi jim bilo seveda treba povrniti iz izkupičkov društvenega odra. Kdaj kako igro igrajo, tega seveda ne bomo mogli objavljati, sicer pa tudi ni potrebno, ker prinaša program gledališča redno »Slovenec« in naj režiserji ter igralci pazijo tam, kdaj bodo igrali priporočeno igro, da si jo ogledajo. Mnogo lepih stvari igrajo v gledališču itak tudi ob nedeljah popoldne, tako da bi bil obisk omogočen tudi bolj oddaljenim.

Nove igre. Osnoval se je odsek, ki bo za bodočo zimsko sezono izdal 5 iger za naše ljudske odre. Prvi zvezek, »Slehernik«, je že izšel, ostali zvezki pa slede. Celoletna naročnina znaša 50 Din. Naroča se: Misijskišče Groblje, p. Domžale.